

دانشگاه علوم پزشکی تبریز

دانشکده طب سنتی

پایان‌نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد تاریخ علوم پزشکی

تحت عنوان:

اصول و تکنیک‌های جراحی‌های دستگاه ادراری تناسلی در کتب طبى

منتخب (فردوس الحکمه، الحاوی فی الطب، القانون فی الطب، کامل

الصناعه الطبيه و التصريف لمن عجز عن التالیف)

نگارش: فاطمه توکلی قاضی جهانی

استاد راهنما: دکتر سکینه حاج ابراهیمی

اساتید مشاور: دکتر محمدعلی تربتی، دکتر حسین نامدار

محل اجرا: دانشکده طب سنتی

خرداد ماه ۱۳۹۷

شماره پایان‌نامه: ۵

Tabriz University of Medical Sciences
Faculty of Traditional Medicine

A Dissertation for MSc degree in History of Medical Sciences

Title:

Principles and techniques of genitourinary system surgeries in the selected Persian Medical Books (Firdous al-Hikmat, al-Hawi fi al-Tibb, Kamil al-Sana al-tibbiya, al-Tasrif liman ajeza an al-Talif and Al-Qanun fi al-Tibb)

By: Fatemeh Tavakkoli Ghazijahani

Supervisor: Dr. Sakineh Hajebrahimi

Advisors: Dr. Mohammadali Torbati
Dr. Hossein Namdar

Place of research: Faculty of Traditional Medicine

June 2018

Dissertation number: 5

چکیده:

مقدمه: امروزه جراحی ارولوژی به صورت یک رشته تخصصی همانند سایر رشته‌های پزشکی در حال پیشرفت می‌باشد به طوری که هرروزه تکنیک‌ها و ابزارهای جدید جراحی جهت رفاه حال بیماران و کمک به پزشکان ابداع می‌شوند. بیماری‌های دستگاه ادراری تناسلی همواره همراه انسان بوده‌اند و پزشکان در هر دوره با توجه به امکانات تشخیصی و درمانی موجود سعی در کاهش آلام بشر داشته‌اند. با بررسی و مطالعه دقیق متون پزشکی دوران مختلف می‌توان از سیر رشد این دانش آگاهی پیدا کرد.

هدف: هدف از این مطالعه بررسی اصول و تکنیک‌های جراحی‌های دستگاه ادراری تناسلی در کتب طب سنتی می‌باشد.

روش کار و مواد: این پژوهش یک مطالعه‌ی کیفی است که به بررسی اعمال جراحی مربوط به دستگاه ادراری تناسلی تشریح شده توسط حکمای منتخب دوران طلایی اسلام می‌پردازد. برای انتخاب کتاب‌ها معیارهایی مانند اعتبار و زبردستی مؤلفان در طبابت، تجربه عملی و رسایی و شیوایی آثار مدنظر قرار گرفت. در این راستا پنج کتاب: فردوس الحکمه تألیف علی بن ربیع طبری، الحاوی فی الطب تألیف زکریای رازی، القانون فی الطب تألیف ابوعلی سینا، کامل الصناعه الطبیه تألیف مجوسی اهوازی و مهم‌ترین کتاب طب اسلامی در زمینه جراحی - جلد سی‌ام التصریف لمن عجز عن التالیف - اثر زهراوی جهت بررسی انتخاب شدند.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که برخلاف تصور عموم که جراحی‌های دستگاه ادراری تناسلی را پدیده‌ای نوظهور و مربوط به دوران جدید می‌دانند، این جراحی‌ها در دوره‌ی

طلایی اسلام به صورت وسیع و با رعایت استانداردهای موردقبول انجام می‌گرفته‌اند که در بیشتر موارد قابل مقایسه با روش‌های امروزی می‌باشند. با توجه به یافته‌های این مطالعه می‌توان گفت که پایه‌های این دانش در آن دوره بنا نهاده شده‌است. اصول و کلیات تاکنون کمابیش حفظ شده و تکنیک‌ها همگام با پیشرفت علوم و فنون توسعه یافته و پیشرفت کرده‌اند.

نتیجه‌گیری: با وجود پیشرفت‌های چشمگیر در حوزه‌ی جراحی‌های دستگاه ادراری تناسلی به جرأت می‌توان گفت اصول و کلیات آن در دوره‌ی طلایی اسلام و توسط پزشکان برجسته‌ی آن دوره بنا نهاده شده و تا حال حاضر کمابیش حفظ شده و تکنیک‌ها همگام با پیشرفت‌های زمان توسعه یافته و پیشرفت کرده‌اند. با قاطعیت می‌توان گفت مجوسی اهوازی و ابوالقاسم زهراوی پایه‌گذاران جراحی ارولوژی بوده‌اند و زکریای رازی نیز نقش برجسته‌ای در توسعه‌ی این رشته داشته است.

کلمات کلیدی: جراحی های دستگاه ادراری تناسلی، اصول، تکنیک، ابزار جراحی، دوره‌ی

طلایی اسلام